

PRATARMĖ

Identiteto diskursai ir jo apraiškos pasižymi ilga ir sudėtinga manipuliavimo etniniu ir / ar tautiniu bei kultūriniu turiniu istorija, kuriai įtakos turėjo tiek vietiniai ar tautiniai, tiek ir tarptautiniai veiksniai. Tokia manipuliacija yra nesunkiai pastebima etninės ir / ar nacionalinės istorijos bei kultūros politikos raidoje, kur išryškėja ir konkrečių lokalių teritorijų praeities visuotinio pripažinimo reikalavimai bei pretenzijos.

Identitetų galios (identiteto politikos) išryškėjimas šiuo aspektu yra akivaizdi reakcija į greitai nykstančias tariamo homogeniškumo ribas vis globalėjančiame pasaulyje. Ilgalaikėms ir santykinai stabilioms kolektyvinėms tapatybėms lokaliu ar nacionaliniu lygmeniu iššūkius kelia ir regionalizmo bei transnacionalizmo procesai, peržengiantys nacionalinės valstybės ir tautinio identiteto ribas.

Antroji sociokultūrinės antropologijos konferencija Klaipėdos universitete, surengta 2009 m. pavasarį, sudarė sąlygas aptarti aktualius aukščiau minėtų identiteto politikos problemų aspektus, pateikiant konkrečius transnacionalizmo, regionalizmo ir ginčijamų paribio sričių etnografinių tyrimų atvejus. Šią konferenciją tema „Antropologiniai identiteto politikų tyrimai: regionai, paribio sritys ir diasporos“ („Anthropological Approaches to Identity Politics: Focus on Regions, Borderlands and Diasporas“) surengė Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas drauge su Vytauto Didžiojo universiteto Socialinės antropologijos centru. Konferencijoje siekta išnagrinėti socialinio ir kultūrinio identiteto darybos diskursus bei identiteto politikos procesus, ypatingą dėmesį atkreipiant į „naujosios“ Europos ir jos Baltijos regiono specifiką. Apie 30 konferencijos pranešėjų, atvykę iš 14 šalių, išsamiai analizavo konkrečius transnacionalizmo, „europeizacijos“ ir globalizacijos etnografinių sampratų atvejus bei šių fenomenų įtaką tų regiono gyventojų identiteto politikai. Daug dėmesio buvo skirta ir multikultūralizmo apraiškų, ginčijamų paribio sričių bei imigrantų (diasporų) bendruomenių tyrimams. Konferencijos programoje buvo suformuluotos šios potemės:

- dominuojantys (valstybės) ir vietiniai (regioniniai, tautinių mažumų, diasporų) diskursai ir identiteto politikos;
- tautinio identiteto kaitos procesai ir jų santykis su transmigracija, pasienio gyvenamosios bei regiono politikos pakitimais;
- etninių institucijų ir etninių tinklų politikos regionų bei diasporų ribose, kultūrinių skirtingumų ir kultūrinių samplaikų vietinės apraiškos;
- kultūros ir paveldo politikos, kultūros autentiškumo ir tarpkultūrinių tarpusavio įtakų regioninės apraiškos; bendrybių bei skirtybių nuostatų pokyčiai paribio srityse.

Šis AHUK XX Studia Anthropologica IV tomas „Identiteto politikos: migracija, bendruomenės ir daugiakalbiškumas“ yra straipsnių, parengtų minėtoje konferencijoje skaitytų pranešimų pagrindu, publikavimo antroji dalis. Pirmoji šių straipsnių dalis yra paskelbta AHUK XIX Studia Anthropologica III tome „Identiteto politikos: istorijos, regionai ir paribio sritys“ (Klaipėda: KU leidykla, 2009).

Tome skelbiami dvylika mokslinių straipsnių sugrupuoti į keturias dalis. Pirmoji dalis yra skiriama migracijos problemoms, antroji – identiteto aktualijoms bendruomenėse, trečioji – daugiakalbiškumui, o ketvirtoji – identitetų raidos procesams regiono plotmėse aptarti.

Pirmojoje leidinio dalyje „Migracija“ (Migration) skelbiami aktualūs Jolantos Kuznecovienės ir Neringos Liubinienės straipsniai, kur pateikiami jų mokslinių tyrimų apie lietuvių imigrantų ištraukimo į vietines visuomenes strategijas bei jų identiteto sampratos paieškų problemas rezultatai.

Antroje dalyje „Bendruomenės“ (Communities) analizuojami pokyčiai kaimo bendruomenių gyvenime: mobilumas, turizmas ir tapatybė (Hana Horáková); socialinė atmintis, tapatumas ir pasakojimai apie nuosmukį buvusio industrinio miesto bendruomenėje (Kristina Šliavaitė). Aptariamos ir Klaipėdos tautinių / etninių bendruomenių gyvenimo aktualijos – pristatoma Klaipėdos žydų bendruomenė, atkreipiant dėmesį į jos išlikimo, kaitos ir tęstinumo problemas (Sada Petružienė), diskutuojama apie kaitos ir tęstinumo aspektus Danijos alternatyvioje Kristianijos bendruomenėje (Linas Svolkinas).

Trečiojoje šio straipsnių rinkinio dalyje „Daugiakalbiškumas“ (Multilingualism) atskleidžiama aktuali Baltijos regiono šalių problematika. Tatjana Russita reziumuoja savo pastabas apie dvikalbių pamokų Latvijos mokyklose de facto ir de jure aspektus, o Laima Kalėdienė – apie tautinės tapatybės ir daugiakalbystės didžiuosiuose Lietuvos miestuose situaciją.

Ketvirtoji straipsnių dalis „Identitetai regiono plotmėse“ (Identities in Regional Settings) yra skirta įvairių šios srities aktualijų tyrimams tarpdalykiniu aspektu. Autorių akiratyje – institucionalizuoto dominavimo politika: garbės kodeksas Sicilijos kasdienybėje (Alina Žvinklienė); istorinio Klaipėdos krašto identiteto transformacijų pobūdis (Nijolė Strakauskaitė) ir šio regiono lyginamieji tautinės tapatybės tyrimai (Vida Savoniakaitė). Jonas Mardosa aptaria verbų, kaip etnokonfesinio tapatumo išraiškos Rytų Lietuvos ir Vakarų Baltarusijos regionuose, klausimus.

Visi minėti straipsniai skelbiami anglų kalba su išsamiais santraukomis lietuvių kalba.

Recenzijų ir apžvalgų dalyje publikuojama ir keletas naujų antropologinės tematikos knygų recenzijos, kurias parengė Ida Harboe Knudsen (apie Ingo Schröder ir Astos Vonderau leidinį „Changing Economies and Changing Identities in Postsocialist Eastern Europe“), Rimantas Sliužinskas (apie periodinio mokslo leidinio „Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos“, T. 7 (16) ir T. 8 (17)) ir Ingo Schröder (apie Victor de Munck ir kitų autorių leidinį „Experiencing Vilnius“).

Baigiamojoje leidinio dalyje pateikiama informacija apie naujausias KU Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto mokslinio gyvenimo aktualijas. Pristatomas P. Blaževičiaus daktaro disertacijos gynimas, aptariamas Antrasis Lietuvos istorikų suvažiavimas Klaipėdoje, prisimenama Antroji (2009 m.) KU BRIAI ir VDU SAC sociokultūrinės antropologijos konferencija, publikuojami istoriniai šaltiniai apie archeologą ir karininką Petrą Tarasenką.

Šiame rinkinyje publikuojami straipsniai atskleidžia pačius įvairiausius antropologinius identiteto darybos ir identiteto politikos tyrinėjimų aspektus. Jo rengėjai tikisi, kad visa ši medžiaga skaitytojams bus aktuali ir įdomi.

Vytis Čiubrinskas, Rimantas Sliužinskas

FOREWORD

Both discourses and practices of identity have a long and diverse history of the manipulation of ethnic and/or national and cultural resources by local, national and transnational actors. They are contained in politics of an ethnic and/or national history and culture that are evoked in claims for the public recognition of certain locality's past.

The politics of identity is thus an obvious reaction to the rapidly expanding frontiers of a globalized world of imagined homogeneity. Moreover, long-standing and relatively stable collective identifications on the local and national level are under threat by processes of regionalism and transnationalism that transcend the nation-state and national identities.

The second Socio-cultural Anthropology Conference at Klaipėda University (May 2009) was as expression of the need to understand and to discuss the issues of identity politics by presenting ethnographic analyses of particular cases of transnationalism, regionalism and contested borderlands. It was organized by the Institute of Baltic Sea Region History and Archaeology at Klaipėda University and the Center of Social Anthropology at Vytautas Magnus University in Kaunas under the title "Anthropological Approaches to Identity Politics: Focus on Regions, Borderlines and Diasporas". The conference's aim was to discuss and elaborate anthropological and interdisciplinary approaches to the study of identity processes and policies from regional, borderland and diasporic perspectives with a special reference to the New Europe and its Baltic component. About 30 conference participants from 14 countries have discussed issues of a particularly ethnographic understanding of such phenomena as transnationalism, Europeanization and globalization and their effects on the identity politics of people living in these regions (especially in those claimed by several heritages and traditions), as well as on contested borderlands and immigrant/diasporic communities. The conference focused on the main themes of

- encounters of dominant/state and local/regional/minority/diasporic discourses and identity politics;
- processes of national identity change in relation to transmigration, border regime change and politics of region;
- identity politics within ethnic institutions and networks in regions and diasporas; local politics of cultural difference vis-à-vis cultural complexity;
- politics of culture and heritage; cultural 'authenticity' and intercultural communication in regional perspective; changing markers of sameness and otherness in borderlands.

This issue of AHUK *Studia Anthropologica*, with the title: "Identity Politics: Migration, Communities and Multilingualism" is a second edited volume of the conference publications. The first volume of the conference papers came out of press with the title: *Identity Politics: Histories, Regions and Borderlands* (Klaipėda University Publishers, 2009).

The content of the current volume is in four parts and consists of twelve scholarly articles. The first part is on migration, second deals with the issues of identity work in particular communities, the third part focuses on multilingualism and the fourth one is on identity processes in regional settings.

The first – *Migration* – part includes articles by Jolanta Kuznecovienė and Neringa Liubinienė. Both of them explore the realities of imagined community strategies of incorporation, i.e. the pathways of Lithuanian immigrants accommodating transmigrant situations in contemporary transnationalist world and their quests for distinct identities.

The second part – *Communities* – consists of four articles and reflect current research perspectives as well as provides with a rich empirical materials on: transformation and identity of rural communities vis-a-vis increased mobility and tourism (Hana Horáková); the interplay of social memory, identity and narratives of decline in a former highly industrial postsocialist community (Kristina Šliavaitė); the role of history and heritage for survival and continuity of the ethnic community (Sada Petružienė); the quest for integrity, continuity and identity of the alternative (nonconformist) community (Linas Svolkinas).

The third part – *Multilingualism* – focuses on linguistic patterns of identity politics. Tatjana Russita presents her analysis of bilingual (Russian – Latvian) lessons in Latvian schools. Laima Kalėdienė deals with the issue of national identity and multilingualism by analyzing current languages usage situation in major Lithuanian cities.

The fourth section of the volume deals with *Identities in Regional Settings*. There are four articles included here which reveal diversity of attitudes towards and strategies of identity empowerment in regional settings. Starting from gender identity dominated perspectives on honor in everyday practices in Sicily (by Alina Žvinklienė) it is continued by two articles focused on Klaipėda Region. The first one written by Nijolė Strakauskaitė unpacks historical character of the regional identity in its transformations: Prussian Lithuania – Lithuania Minor – Western Lithuania. Vida Savoniakaitė advocates for comparative perspective to be used for national identity studies in the regions. The article by Jonas Mardosa presents ethnographic research materials on *verba* (Easter-ritual plant) as a symbolic marker of ethno-confessional identity of the Eastern Lithuania and Western Belarus border region.

The *Review* chapter of the recent anthropological publications consists of the review articles written by Ida Harboe Knudsen (on Ingo Schröder and Asta Vonderau edited volume “Changing Economies and Changing Identities in Postsocialist Eastern Europe”); Rimantas Sliužinskas (on the “Lithuanian Ethnology: Studies in Social Anthropology and Ethnology” vol. 7(16) and 8(17)) and Ingo Schröder (on Victor de Munck et al. book “Experiencing Vilnius”).

Additionally this volume of *Studia Anthropologica* includes historical source publication by Vygandas Vareikis and also a couple of overviews of current historical research activities at Institute of Baltic Sea Region History and Archaeology, Klaipėda University.

We hope that the analytical insights, provided in this volume shows the usefulness and prospective of the anthropological and interdisciplinary approaches towards the identity politics and it will interest our readers.

Vytis Čiubrinskas, Rimantas Sliužinskas